

Peter Prins:

Taalbeleid... dat zie je!!

Werken aan taalonderwijs op meertalige basisscholen

Taalbeleid zie je, maar alleen als je ermee aan de slag gaat. Vóór die tijd is taalbeleid veelal geen aansprekende term of onderwerp; het wekt snel de schijn van bovenaf bedacht te zijn en de dagelijkse schoolpraktijk slechts marginaal te raken.

Peter Prins benadert het onderwerp vanuit zijn jarenlange ervaring in het Haagse. Het harde werken van de Haagse scholen aan taalachterstanden heeft net als elders in Nederland zijn vruchten afgeworpen in de vorm van specifieke methoden, organisatievormen, onderwijs in eigen taal, etcetera. De ene school is al veel langer met NT2 bezig dan de andere en heeft mede daardoor eigen accenten gelegd.

Als school je eigen weg vinden en volgen is voor Peter Prins een heel belangrijk uitgangspunt. Tegelijkertijd is hij ervan overtuigd geraakt dat het adequaat inspelen op (taal)achterstanden ondertussen nogal wat inhoudt en dat het niet eenvoudig is door de bomen het bos te blijven zien. Om het onderwijs meer te laten zijn dan de som der delen, is het volgens hem onontkoombaar dat teams op zoek gaan naar afstemming van alles wat er zoal op school plaatsvindt. Over werken aan taalbeleid aan een basisschool, en met name hoe, kunt u uw licht opsteken in de volgende bijdrage.'

'Dat kan beter!' Zo luidde vaak de feedback van de leerkracht, wanneer je als kind je werk terug kreeg. Gelukkig kijken onderwijsgeven- den nu ook steeds meer naar het onderwijs- programma en naar hun eigen handelen. De conclusie die ze dan vaak trekken is echter dezelfde: 'Dat kan beter.'

Het wordt in onderwijsland steeds duidelijker dat veranderen niet meer weg te denken is! Werken aan de eigen ontwikkeling wordt een wezenlijk kenmerk van onderwijsinstellingen.

Al geruime tijd zijn veel scholen druk aan de slag om het onderwijs aan te passen aan de steeds veranderende schoolbevolking. Met name kinderen met een andere moedertaal dan het Nederlands hebben onderwijsbehoef- ten waar scholen nog niet op ingespeeld waren. Na een eerste periode waarin leer- krachten zelf materialen en programma's ontwikkelden, zijn we gelukkig nu zover dat landelijke uitgevers scholen kunnen voorzien van adequaat onderwijsmateriaal.

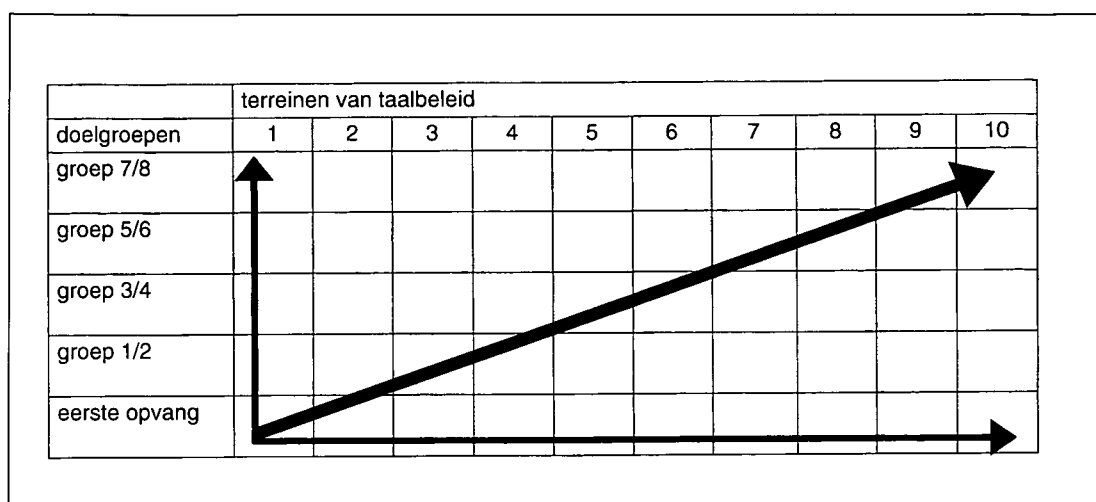
Diverse publicaties van de Inspectie van het Onderwijs en het Procesmanagement Primair Onderwijs (PMPO) hebben scholen en be- leidsmakers echter duidelijk gemaakt dat we er nog lang niet zijn. Onderzoeksresultaten bevestigen dat beeld (onder andere Appel en Vermeer 1997, Van Schooten 1992).

Bij het ontwikkelen van lokale onderwijs- plannen krijgt het taalonderwijs een hoge prioriteit. De noodzaak tot een verbetering van het taalonderwijs geldt met name voor kinderen die van huis uit een andere taal dan het Nederlands hebben geleerd en leerlingen die vooral door socio-culturele factoren een vertraagde taalontwikkeling hebben. Kin- deren bij wie beide factoren tegelijk een rol spelen, vormen voor het onderwijs de groot- ste uitdaging om op zoek te gaan naar een invulling van taalonderwijs dat werkt.

Het Haagse onderwijs heeft die uitdaging opgepakt! Zowel de dagelijkse praktijk als resultaatmetingen hebben leerkrachten duide- lijk gemaakt dat de periode van brandjes blussen en het bedenken van lapmiddelen definitief voorbij is. Een grondige verande- ring van het taalonderwijs, dat zal het ant- woord moeten zijn. Effectief veranderen is gebaat bij een doelgerichte aanpak.

Het Haags Centrum voor Onderwijsbegelei- ding (HCO) heeft daarom in nauwe samen- werking met zeventien Haagse basisscholen een instrument ontwikkeld, waarmee scholen in redelijk korte tijd een duidelijk beeld kunnen schetsen van gerealiseerd taalbeleid en inhoudelijke prioriteiten voor verbetering van het taalonderwijs kunnen formuleren.

Dit *Instrument Algemeen Taalbeleid* bestaat uit een overzicht van kenmerken, welke op basis van onderzoek en praktijkervaringen beschouwd kunnen worden als effectief en

Afbeelding 1: Ontwikkelingsmodel

relevant voor basisscholen met een meertalige schoolbevolking. Het gaat dan om kenmerken als: 'De leerkrachten lezen veel voor en vertellen veel verhalen.' of 'Er is een toegankelijke orthotheek met betrekking tot alle taaldoelen.'

Dit *Instrument Algemeen Taalbeleid* vormt het eerste deel van het *Haags Instrument Taalbeleid*² (zie afbeelding 2). Het tweede deel ervan is het *Instrument Specifiek Taalbeleid*. Dit onderdeel zal medio 1998 beschikbaar komen. Het werkt de kenmerken voor de verschillende groepen verder uit en zal ook ingaan op de aandachtspunten voor de invoering ervan.

Het *Haags Instrument Taalbeleid* vormt het inhoudelijke kader van waaruit het HCO scholen ondersteunt bij het uitwerken van een schoolspecifieke strategie om taalbeleid te ontwikkelen. Het *Instrument Algemeen Taalbeleid* functioneert daarbij ook als een ontwikkelingsmodel op basis waarvan de groei naar een effectieve meertalige school verantwoord gefaseerd wordt (zie afbeelding 1).

Dit artikel wil inzicht geven in de wijze waarop aan die strategie vorm en inhoud wordt gegeven. Hieronder geef ik eerst de uitgangspunten die we daarbij hanteren.

Eerst denken dan doen

Wil taalbeleid op een meertalige school kunnen werken, dan moet het zich richten op de verschillende onderdelen die met (meer)talig-

heid te maken hebben. Het is dus niet alleen gericht op de uitwerking van een programma voor het Nederlands als tweede taal, maar ook op de samenhang met andere onderdelen van het onderwijs (Nederlands als eerste taal, het onderwijs in de eigen taal, het zaakvakken-onderwijs, taalgebruik bij instructie en in teksten en dergelijke).

Bovendien heeft het realiseren van taalbeleid betrekking op de totale organisatie (niet alleen het onderwijsprogramma voor een bepaalde groep leerlingen). Onderdelen daarvan zijn onder andere de gebruikte evaluatie-instrumenten, de toetskalender, de inzet van taalleerkrachten, de deskundigheid van de schoolleiding, de vaardigheden van de leerkrachten, het bestuursbeleid en de relatie met ouders. De term 'to-taalbeleid' die een Haagse bestuursvertegenwoordiger gebruikte, is dan ook een vlag die de lading goed dekt.

Daarnaast betekent taalbeleid ook het aanbrengen van een inhoudelijke samenhang vanuit een consequente visie op taal en meertaligheid. Bij het lezen en verwerken van teksten worden bijvoorbeeld steeds dezelfde strategieën toegepast. Het maakt in principe weinig verschil of dat nu teksten voor leesbevordering, begrijpend lezen, het onderwijs in de eigen taal of wereldoriëntatie zijn.

Taalbeleid moet je kunnen benoemen in concrete schoolkenmerken. Gerealiseerd taal-

1	Programma's en methoden
2	Materialen en activiteiten M&A
3	Leerlingvolgsysteem
4	Zorgverbreding
5	Afstemming OET
6	Instructie en gesprek
7	Wereldoriëntatie
8	Rekenen
9	Ruimte T1
10	Interculturele kenmerken

Afbeelding 2: De tien onderdelen van Het Haags Instrument taalbeleid

beleid is vooral veranderd onderwijs en niet slechts een document. Elke verandering krijgt uiteindelijk zijn vertaling in het handelen van de leerkracht in de groep: een leerkracht die op een andere wijze, en vaak met nieuwe middelen, aan herziene taalinhouden werkt. Bijvoorbeeld een leerkracht in een kleutergroep die gestructureerder gaat werken met prentenboeken voor de uitbreiding van de woordenschat.

Goed taalbeleid kenmerkt zich bovendien door een goede fasering, omdat je niet alles tegelijk kunt. De volgorde waarin je zaken aanpakt, is daarbij ook niet willekeurig.

Kortom, taalbeleid ontwikkelen is het onderwijs planmatig veranderen op het terrein van taal. Steeds meer gaat dit beleid beantwoorden aan het beeld dat de school zelf heeft van goed taalonderwijs aan kinderen met een meertalige achtergrond.

Wanneer scholen willen werken aan de verbetering van het taalonderwijs, is het goed om de blik niet alleen op de allochtone kinderen en NT2 te richten, maar de totale leerlingpopulatie in het oog te houden. Er zitten immers ook Nederlandstalige kinderen op de school. Zij profiteren vaak in grote mate van de maatregelen die voor allochtone

kinderen worden genomen. Voor beide groepen gelden immers dezelfde kerndoelen voor taal. Wanneer we het hebben over taalbeleid, dan spreken we dus over het taalonderwijs in deze brede zin.

Voor anker gaan

Taalbeleid wordt gekenmerkt door een systematisch en gefaseerd proces. Het is gebaseerd op een ontwikkelingsmodel waarmee duidelijk wordt gemaakt welke inhoudelijke terreinen en welke doelgroepen prioriteit hebben. Het Haags Instrument Taalbeleid is daarvoor een handig handvat.

De feitelijke schoolsituatie vormt daarbij het startpunt. Hierbij geldt het motto: 'Waardeer wat al gerealiseerd is!' De motivatie, betrokkenheid en mogelijkheden van het team zijn vervolgens richtinggevend voor de te nemen stappen. Het motto daarbij is: 'Realiseer wat gewaardeerd wordt!'

Een consequentie van deze uitgangspunten is dat er geen recept voor het ontwikkelen van taalbeleid te schrijven is waarin elke stap eenduidig is uitgewerkt; het menu, de beschikbare ingrediënten en dus ook de resultaten wisselen immers per school. Wel kunnen we wat 'kookprincipes' en mogelijkheden op een rij zetten.

Bij het uitwerken van een schoolspecifieke strategie om taalbeleid te ontwikkelen is het zinvol om steeds het beeld van een varend schip voor ogen te houden. Wanneer het schip in de ogen van de kapitein en dankzij de inzet van een hardwerkende bemanning in volle vaart de goede koers zet, dan is er geen reden om het schip voor anker te gooien om de koers of het tempo van de vaart te bespreken. Noch de motivatie van de bemanning, noch de voortgang van het schip zijn daarbij gebaat. Er kunnen verschillende redenen zijn om wel voor anker te gaan:

- De vaart is eruit, omdat de bemanning minder hard gaat ('We willen wel eens weten waar we nu zijn', 'Waarom zouden we eigenlijk verder gaan?');
- De koers is zoek ('Eerst moeten we dat, dan weer dat! Waar gaan we eigenlijk naar toe?', 'Het is beter wanneer we eerst die kant

opgaan, maar anderen denken daar anders over!');
• We komen er niet ('We werken keihard, maar het levert zo weinig op').

Dit beeld van het varende schip illustreert tevens de verschillende taken en verantwoordelijkheden: de kapitein is uiteindelijk verantwoordelijk voor de koersbepaling en het proces (de zorg voor een gemotiveerde bemanning waardoor het schip verder komt); de bemanning zweet en zwoegt om al roeiend het geheel in volle vaart vooruit te krijgen. Kenmerkend voor een goede kapitein is bovendien dat deze in staat is op het juiste moment een loods aan boord te nemen.

Taalbeleid: dat doe je!

Elk veranderingsproces op een school vindt haar energie in de betrokkenheid van het team. Het geven van aandacht aan dit aspect zien we dan ook als de eerste en cruciale fase (fase 1). Vervolgens is het de vraag hoe de directie meent dat het werken aan taalbeleid binnen de gegeven situatie zo functioneel mogelijk vormgegeven kan worden (fase 2).

Vanuit de aanwezige motivatie binnen het team, worden op basis van de door de directie uitgestippelde aanpak, inhoudelijke prioriteiten geformuleerd (fase 3). In de fase daarna worden die plannen concreet uitgewerkt: 'Wat hebben we nu precies voor ogen, wat moeten onze inspanningen op korte termijn opleveren en wie doet wat?' (fase 4).

Daarmee is de basis gelegd voor de belangrijkste fase: het succesvol realiseren van een nieuw kenmerk van effectief taalonderwijs (fase 5).

Het zal duidelijk zijn dat het werken aan taalbeleid betekent, dat deze cyclus van vijf fasen steeds opnieuw doorlopen wordt.

Bij het verder uitwerken van de strategie om tot taalbeleid te komen, zal het te bewandelen proces toegelicht worden aan de hand van de vijf genoemde fasen.

Fase 1: Motivatie/betrokkenheid

In deze fase gaat het erom, dat het schoolteam inziet dat het (taal)onderwijs nog onvoldoende is toegesneden op de veranderde school-

populatie en dat het bereid is op een structurele manier aandacht te besteden aan een verbetering van het onderwijs op dit terrein.

Belangrijke aanknopingspunten daarbij zijn de signalen van onvrede en knelpunten die in de wandelgangen of teambesprekingen min of meer terloops worden geuit. Wanneer deze geluiden serieus worden genomen, vormen ze een waardevolle basis voor verandering, door ze te delen met collega's en oplossingsgericht te benaderen.

De resultaten van de eigen leerlingen op landelijk genormeerde toetsen (bijvoorbeeld de CITO-woordenschattoetsen) kunnen leerkrachten ook inspireren tot taalbeleid, als de mogelijke factoren van slechte resultaten niet vooral in de kinderen, maar in het onderwijs-leerproces worden gezocht.

Het organiseren van nascholingsbijeenkomsten kan een belangrijke rol spelen in de betrokkenheid van het team. De daarbij gepresenteerde mogelijkheden en uitdagingen moeten aansluiten bij de ontwikkelingsmogelijkheden van de leerkrachten. Ook het met elkaar invullen van het *Instrument Algemeen Taalbeleid* kan – wanneer er binnen de school al veel taalbeleid gerealiseerd is – een goede basis vormen voor een volgende fase van het veranderingsproces.

Wanneer de leerkrachten weinig of geen problemen ervaren en/of verwachten bij het onderwijs aan meertalige kinderen, verdient het de voorkeur om eerst na te gaan in hoeverre die stellingname realistisch en eventueel bespreekbaar is.

Aan het eind van deze fase kan met het schoolteam worden afgesproken dat de directie of een werkgroep het voortouw zal nemen om de stand van zaken met betrekking tot taalbeleid te beschrijven en/of voorstellen te doen voor het leggen van prioriteiten.

Fase 2: Directiebeleid

In deze fase krijgt de schooldirectie c.q. werkgroep zicht op het reeds gerealiseerde taalbeleid en op de prioriteiten voor de nabije toekomst. Ook wordt duidelijk welke strategie er bewandeld moet worden om de betrokkenheid van de onderwijsgeven en de effectiviteit van de te plegen inspanningen zo hoog mogelijk te houden.

Als eerste stap zal de directie aan de hand van het *Instrument Algemeen Taalbeleid* de schoolsituatie en de prioriteiten in beeld brengen. De directie kan daarbij gebruik maken van externe deskundigen door hen vragen voor te leggen als: 'Hebben we de kenmerken adequaat geïnterpreteerd?', 'Hebben we de huidige situatie volledig in beeld?', 'In hoeverre zijn de voorgestelde prioriteiten zinvol?'

Het is daarnaast ook zaak om met het schoolbestuur de stand van zaken en de voorgestelde prioriteiten bespreken. Het is immers belangrijk na te gaan in hoeverre de reder zich kan vinden in de koers en het tempo van het schip.

Werken aan taalbeleid betekent hoe dan ook dat ergens binnen dit proces de visie van de school op het taalonderwijs duidelijk zal moeten worden. Het team zal uiteindelijk boven de inhoud van de methoden/programma's moeten gaan staan. Pas dan is het mogelijk dat de onderwijsgegenden verantwoord met een taalmethode gaan 'spelen': lessen selecteren, opdrachten aanpassen, alternatieve lessen gebruiken, activiteiten toevoegen, etcetera.

De school zal een antwoord moeten geven op vragen als:

- Waar gaat het ons nu uiteindelijk om bij het taalonderwijs?
- In hoeverre komt de inhoud van ons taalonderwijs tegemoet aan de onderwijsbehoeften van onze kinderen?
- In hoeverre doet ons taalprogramma recht aan de laatste ontwikkelingen op dit vakgebied?

Behalve om de inhoud gaat het ook om het proces. De schoolleiding zal moeten nagaan welke aanpak binnen de eigen school de meeste kans van slagen biedt. De schoolleiding zal dus (al dan niet in samenspraak met de schoolbegeleider) nagaan:

- Op welk moment binnen het proces bovenstaande vragen een plaats moeten krijgen;
- In welke mate het team de kerndoelen/onderwijsaanbod als uitgangspunt wil nemen;
- In welke mate het team weet welke specifieke problemen meertalige kinderen hebben bij het verwerven van deze kerndoelen;

- Of het misschien zinvoller is uit te gaan van de taalfuncties, waarbij dan vooral gelet wordt op de doelen waarvoor kinderen de taal gebruiken;
- Of het team genoeg weet over de eisen welke aan het taalonderwijs in multi-etnische groepen moeten worden gesteld;
- Of er door het team aandacht besteed moet worden aan de vraag of de visie van de huidige taalmethode wel geschikt is voor multi-etnische groepen.

Fase 3: Prioriteiten stellen

In deze fase ontwikkelt het team een globaal beeld van reeds gerealiseerd taalbeleid en formuleert het per leerjaar prioriteiten waaraan gewerkt gaat worden. Er zijn echter ook situaties denkbaar dat er in eerste instantie alleen gekeken wordt naar te realiseren kenmerken, naar actiepunten. Zolang deze plannen in de ogen van de schoolleiding passen binnen een verantwoord ontwikkelingsmodel, is daar vanzelfsprekend niets op tegen. Het beschrijven van de stand van zaken op een of meerdere terreinen kan ook op een later moment gebeuren. We denken dan aan scholen die net beginnen met taalbeleid of waar reflectie op de huidige situatie nu nog geen bijdrage levert aan de motivatie.

De schoolleiding kan het voortouw nemen door het ingevulde *Instrument Taalbeleid* en de uitgewerkte voorstellen in het team te bespreken. Objectieve toetsresultaten kunnen daarbij ter ondersteuning worden gepresenteerd.

Het werkt motiverend voor leerkrachten om stil te staan bij wat inmiddels al bereikt is. Groeikracht ontstaat eerder uit gerealiseerde mogelijkheden, dan uit een besef van wat allemaal nog gerealiseerd moet worden. Het is ook mogelijk het team te vragen het *Instrument Algemeen Taalbeleid* of delen ervan zelf in te vullen. In de praktijk blijkt dit soms verhelderend en motiverend te werken. Leerkrachten bespreken elkaars werkwijzen en alleen dit leidt al tot behoeften aan afstemming en verbetering. Het *Haags Instrument Taalbeleid* blijkt dan een handige kapstok om aan dat gesprek een structuur te bieden.

Het werken met dit instrument verlangt de

nodige deskundigheid. Een introductie op het inhoudelijke kader van het instrument in een nascholingsbijeenkomst is daarom het overwegen waard.

Wanneer er met het team wordt gesproken over de huidige situatie, zijn uitgebreide discussies niet functioneel. Het gaat erom dat er uiteindelijk een redelijke consensus bestaat over de globale stand van zaken. De bedoeling is dat het team eensgezind en gemotiveerd aan de slag gaat. Consensus over de te stellen prioriteiten is dan wel van groot belang. Het afsluiten van fase 3 betekent immers dat er voldoende duidelijkheid is om invulling te geven aan het taalbeleidsplan. Voor een dergelijk beleidsplan volstaat het om te formuleren aan welke concrete kenmerken gewerkt gaat worden en welke faciliteiten daarvoor ingezet zullen worden.

Fase 4: Plannen uitwerken

In deze fase ontstaat een plan met daarin op klassenniveau uitgewerkte kenmerken die zullen worden gerealiseerd. Afhankelijk van de doelgroep zal een dergelijk plan per leerjaar, per bouw of voor de gehele school worden gemaakt. Een uitdaging is het om plannen te maken, die aan de ene kant gedegen en verantwoord zijn en aan de andere kant ook zodanig concreet dat er mee te werken valt.

Het is vanzelfsprekend heel verleidelijk om zo snel mogelijk tot plannen te komen. Dan kun je aan de slag! Het is echter belangrijk dat het plan gebaseerd is op de motivatie van de uitvoerders ervan. Leerkrachten moeten de prioriteiten die aan het plan ten grondslag liggen, herkennen en kunnen accepteren. Een andere factor voor de motivatie is de mate waarin het plan aansluit bij de cultuur van de school.

In ieder geval zullen in een functioneel werkplan de volgende vragen beantwoord moeten worden:

- Wat zal de verandering ons concreet moeten opleveren?
- Op welke onderwerpen zal nascholing of training plaatsvinden, wanneer, door wie?
- Welke programma's, materialen of activitei-

ten worden bestudeerd, uitgetoetst of ingevoerd?

- Welke materialen en/of werkwijzen zullen ontwikkeld worden?
- Wat is de feitelijke planning?
- Wat is de taakverdeling: wat verwachten we van de schoolleiding, de interne begeleider, andere collega's, wat moet er op teamniveau gebeuren, wat is de rol van de schoolbegeleider?
- Wat zijn de te verwachten kosten?

Bij het maken van plannen is het voorts van belang de verschillende terreinen van taalbeleid te betrekken. Zo is het bij het realiseren van goed onderwijs in begrijpend lezen, niet alleen de vraag welke methode daarvoor gekozen zal worden, maar ook welke aanvullende activiteiten voor allochtone kinderen daaraan toegevoegd moeten worden, welke aspecten van begrijpend lezen in het leerlingvolgsysteem een plaats moeten hebben, welke zorgverbredingsmaatregelen eraan gekoppeld kunnen worden, op welke momenten binnen het zaakvakkenonderwijs aangeleerde vaardigheden toegepast kunnen worden en in hoeverre de gekozen teksten aansluiten bij de interculturele benadering van de school.

Wanneer besloten wordt één van de kenmerken van goed taalbeleid te realiseren, is het belangrijk bij de uitwerking van de plannen rekening te houden met mogelijke voorwaarden, waaraan eerst nog gewerkt zal moeten worden.

Een voorbeeld is het interactief werken in de onderbouw met prentenboeken in kleine groepjes. Het is dan van belang ook aandacht te besteden aan aanwezige prentenboeken, het beschikbare budget, de inzet van extra leerkrachten, het plannen van het voorlezen in het rooster en de vaardigheid van de leerkrachten om momenten van zelfstandig werken in hun groepen te hanteren.

Fase 5: Aan de slag

Het realiseren van concrete veranderingen als succeservaring, daar is het vanzelfsprekend uiteindelijk om te doen. Taalbeleid zal altijd moeten leiden tot betere resultaten, tot effectiever onderwijs op scholen met een meer-

talige leerlingpopulatie. Vanuit deze achtergrond is het ook van belang dat er gewerkt wordt vanuit een plan met een concreet doel, dat voor de betreffende leerkrachten in een relatief korte periode haalbaar en de moeite waard is.

Op dit moment zijn bijvoorbeeld veel Haagse basisscholen druk aan de slag om het onderwijs in begrijpend lezen aan te passen aan zowel de nieuwe ontwikkelingen met betrekking tot procesgericht onderwijzen, als de onderwijsbehoeften van meertalige kinderen.

Veel scholen in Den Haag hebben *Taalplan Kleuters* ingevoerd. Voor veel leerkrachten in de kleuterbouw was dat een reden om het beeld van goed onderwijs aan meertalige kleuters bij te stellen en te nuanceren. Een succeservaring dus van de bovenste plank! Het heeft voor veel leerkrachten ook geleid tot het maken van allerlei aanpassingen en aanvullingen van het programma, zodat er voor kinderen meer te beleven en te doen valt.

Het *Instrument Algemeen Taalbeleid* heeft schoolteams ook gestimuleerd tot de vraag naar de doorgaande lijn op het terrein van woordenschat. Welk vervolg geven we aan *Taalplan Kleuters* vanaf groep 3? In hoeverre moeten we zoeken naar een kant en klaar programma of doen we er beter aan het woordenschatonderwijs systematisch te integreren met de andere taalonderdelen en de overige vormingsgebieden? De ene succeservaring leidt alweer tot de volgende veranderingsbehoefte.

Adaptief onderwijs

Maar... we moeten nu toch adaptief onderwijzen? De overheid doet er met haar beleid alles aan om haar zorgen betreffende de kwaliteit van het onderwijs te vertalen in steeds weer nieuwe initiatieven. Maar wanneer er van vier kanten tegelijk getrokken wordt, dan is stilstand het resultaat!

Willen nieuwe beleidsinitiatieven stimulerend zijn voor onderwijsverandering, dan is het van belang te zoeken naar mogelijkheden om het nieuwe beleid te integreren in lopende ontwikkelingen. Ook de school zelf heeft daarin een belangrijke verantwoordelijkheid. Dat is immers de enige manier om te voor-

komen dat de implementatie van een verandering wordt geblokkeerd door een nieuw initiatief. Dit artikel wil ik dan ook afsluiten door mijn visie op taalbeleid te benaderen vanuit de beleidsintenties op het terrein van adaptief onderwijs.

Adaptief onderwijzen is primair gericht op het tegemoetkomen aan de verschillende onderwijsbehoeften van de kinderen. Juist deze gedachte heeft aan de oorsprong gelegen van het *Haags Instrument Taalbeleid*: het maakt immers duidelijk op welke wijze de school rekening kan houden met het gegeven, dat de thuissituaties van de kinderen leiden tot een grote variatie in taalontwikkeling. Taalonderwijs zal inhoudelijk gericht moeten zijn op de betreffende kerndoelen. Deze taaldoelen zijn echter ondergeschikt aan de meer pedagogische doelen zoals die vanuit het adaptief onderwijzen zijn geformuleerd.

Dat betekent dat ook het taalonderwijs de kinderen stimuleert tot werken met een grote mate van betrokkenheid, tot betekenisvolle activiteiten. Het taalonderwijs zal een rol moeten spelen in het bevorderen van de autonomie en de mondigheid van de kinderen. Het is bovendien belangrijk dat het een bijdrage levert aan een goede relatie tussen kinderen onderling en met de leerkracht. En natuurlijk zal ook het taalonderwijs bij de kinderen moeten resulteren in een toenemend gevoel van competentie door het opdoen van succeservaringen.

Deze doelstellingen zullen de school moeten stimuleren tot een reflectieve blik op het huidige taalonderwijs. Op die manier leveren deze doelstellingen concrete aanknopingspunten om het taalonderwijs te verbeteren en beter toe te snijden op de huidige leerlingpopulatie.

Elke school en ook elke leerkracht afzonderlijk zal moeten nagaan hoe reeds in gang gezette ontwikkelingen gebruik kunnen maken van nieuw beleid, welke mogelijkheden er zijn om elementen ervan te integreren.

Adaptief onderwijzen inspireert ook om de ondersteuning van leerkrachten voortdurend een pendel te laten zijn tussen de feitelijke schoolpraktijk en de meer theoretisch gebaseerde informatie. De inhoud van nascholingsmomenten vloeit steeds voort uit gewenste veranderingen in de klas. Bovendien zal elke

nascholingsactiviteit door de betrokken leerkrachten steeds vertaald moeten worden naar hun eigen werkconcept. Een vergelijking ervan met hun eigen praktijk kan leiden tot veranderingsbehoeften en coachingstrajecten. Deze hebben te maken met een van de volgende terreinen: instructie, interactie of klassenorganisatie.

Het laatste woord is toch (gelukkig!) weer aan de leerkracht, die concludeert: 'Ik wil het nòg beter', 'Het is al goed, maar het kan misschien wel beter' of: 'Het moet gewoon beter!' We kunnen elkaar dus ook zonder ziekbed 'Beterschap!' wensen!

Noten en literatuur

- 1 Met dank aan A. Vroling-Penders voor het leveren van commentaar.
- 2 Voor een korte beschrijving van het *Haags Instrument Taalbeleid*, zie: Moer 1997•3, blz. 137.

Appel, R., A. Vermeer, *Woordenschat en taalonderwijs aan allochtone leerlingen*. Tilburg, Tilburg University Press, 1997.

Inspectie van het Onderwijs, *Zicht op resultaat. De kwaliteit van het onderwijs aan achterstandsleerlingen*. Den Haag, SDU, 1997.

Litjens, P., *Het Meta-instrument*. Enschede, SLO, 1994.

Prins, P., *Haags Instrument Taalbeleid*. Den Haag, HCO, 1997.

Procesmanagement Primair Onderwijs, *Mag het ietsje meer zijn? Strategisch plan*. Den Haag, PMPO, 1996.

Procesmanagement Primair Onderwijs, *Samenhang in uitvoering. Verslag over het jaar 1996*. Den Haag, PMPO, 1997.

Schooten, E. van, *De Implementatie van NT2-methoden*. Amsterdam, SCO Kohnstamm Instituut, 1992.